

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

DÜZEN, MÜCADELE, ÖZGÜRLÜK KADINDIR

Araştırma Sorusu: Rıfat Ilgaz'ın Yıldız Karayel adlı romanında kadının toplumdaki yeri odak figür Nazife üzerinden hangi yönleriyle işlenmiştir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3937

İÇİNDEKİLER

I-GİRİŞ	2
II. KADININ YAŞAM MÜCADELESİ	3
II. I. KADININ DOĞA VE TOPLUM İLE MÜCADELESİ.....	6
III. GELENEKSEL VE KÜLTÜREL YAPI İÇİNDE KADIN.....	9
IV. AİLE VE EVLİLİK OLGUSU İÇİNDE KADIN.....	13
V. SONUÇ.....	15

I. GİRİŞ

Zorlu hayat koşulları içerisinde toplumu “düzenleyenlerden” olan kadının, toplumsal yapı içinde yerine getirmesi gereken sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar, hayat mücadelesi, kadının sahip olduğu aile, gelenekler, kültürler ve kadının kendi benliğini kapsamaktadır ve bu öğeler doğrultusunda kadın şekillenmiştir. Rıfat Ilgaz’ın Yıldız Karayel adlı romanında odak figür Nazife’nin ve diğer Karadeniz kadınlarının, Karadeniz’deki Akpelit köyü uzamında toplumsal yeri incelenmektedir.

Yapıtta kadın figürlere ekonomik yapıya destek çıkmak, üretmek, sosyal ve kültürel dengeyi sağlamak gibi olgular yüklenmektedir. Yapıtta olaylar Karadeniz bölgesinde geçmektedir. Toplum içinde kadınların elinden her işin gelmesi sebebiyle ve toplumda cinsiyet ayrımının çok nadir görülmesiyle “Karadeniz kadını” güçlü bir şekilde ifade edilmiştir.

Türk edebiyatında kadın figürünün ezilen konuma düştüğü, kendi kararlarını veremeyen, eşi olmadan kendi ayakları üzerinde duramayan yanlarıyla anlatılan örnekler bulunmaktadır. Örnek olarak Füzûzan’ın eserlerindeki kadın figürleri ve Erendiz Atasü’nün “Kadınlar da Vardır” eseri verilebilir. Ancak bu tez çalışmasında kadın figürü güçlü, hedeflerine tek başına ulaşabilen, kendi kararlarını kendisi verebilen yönüyle ele alınacaktır. Diğer yapıtlarda bulunan kadının yaşam mücadelesini sürdürebilmesi, mutlu olabilmesi için birine ihtiyaç duyması bu yapıtın kadın figürlerinde kurgulanmamıştır. Evlilikten aile ilişkilerine hatta duygularını ifade biçimlerine kadar toplumca tasarlanan beklentilere uyması gereken kadınlar bu yapıtta kurgulanmamıştır. Yapıtta kadın kendi rolünü kendi istediği şekilde belirlemektedir ve toplumca kabul görmektedir. Bu tez çalışmasıyla kadının toplumdaki yeri, sosyal ve kültürel bağlamdaki yeri gibi konulara kadının erkek egemenliğinde olmadığına, kadın figürün tek başına istediklerine ulaşabileceğine dair bakış açısı geliştirmek amaçlanmıştır. Yapıt 29 bölümlenmeden oluşmaktadır. Bu tez çalışmasında kadın figürünün toplumdaki yeri 3 yan başlık

altında incelenecektir: kadının yaşam mücadelesi, geleneksel ve kültürel yapı içinde kadın, aile ve evlilik olgusu içinde kadın.

II. KADININ YAŞAM MÜCADELESİ

Yıldız Karayel adlı yapıtta hayatın zorlu getirileri ile uğraşan köy insanları ekonomik, sosyal açıdan gelişmiş bir uzamda bulunmadıkları için problem hayatlarında var olan bir olgu olmuştur. Toplumun içine bulunduğu sosyal çatışmalar, toplumun doğa ile çekişmesi bireyin, mücadele vermeyi normal kıldığını göstermektedir.

Kadının toplum içindeki mücadelesi kadını ve erkeği ayırmıştır. Yazar okuyucuya kadının güçlü olduğunu kadınları överek ifade eder. “*Dipten doruğa yapraklanmış kayınların dibinde kızını görünce içi rahatladı birden. Evin direğiymiş Nazife.*” (İlgaz, 8,9) Yapıtta özellikle kadın figürü bu zorlu hayat mücadelesi içerisinde yer almaktadır. Odak kadın figür olan Nazife’nin öncelikli yaşam mücadelesi kendisinin ve ailesinin içerisinde bulunduğu ekonomik durum ile belirtilir. Nazife ailece sahip oldukları tarlayı sürmeye yardım etmektedir ve Akpelit köyündeki dikiş nakış kursuna gitmektedir. Annesi Ümmiye ve kız kardeşi de kendisiyle aynı koşullar içerisinde yer almaktadır. Nazife’nin tarlaya yardım ediyor olması ve aile kavramını yaşatmak için gerekli olan “para” ihtiyacını sağlamaya yardımcı olması ailesine verdiği değeri gösterir. Ayrıca tarlayla ilgilenmenin kolay olmadığını öne süren Akpelitliler, tarlayı yine de kadının sürdürdüğünü dile getirmektedir. Bu şekilde kadının erkek gibi bedensel kuvvet gereken işlerde de rol aldığı görülmektedir.

Nazife üzerinden açıklanan kadın figürü fiziksel gücüyle beraber ruhsal yönden de kuvvetlidir. Kadının hiçbir koşulda mental sağlığını kaybetmemesi, kadın figürünün yaşam mücadelesinde kendi benliğini ve duygularını kaybetmeden bulunduğunu gösterir. Yapıt boyunca yazarın olay örgüsüne müdahale etmesiyle ve kadın figürü için kullanılan “ayağa kalktı ve göğüs gerdi” gibi deyimler ile kadının her daim güçlü olduğu anlaşılmaktadır.

Yapıtta ruhsal açıdan mutlak niteliğe sahip kadınlar sadece ekonomik mücadeleye yardım etmekle kalmamışlardır. Kadın mantıklı düşünme yetisiyle halkın içerisinde sürüklendiği problemleri ve gergin ortamlarda da söz sahibi olmuştur. Şehirli mühendislerin köyden Hürşit Ağa ile anlaşarak halkın geçim kaynağı olan tarlaları harap edecek şekilde yol yapmaları köylülerin yaşamında problem oluşturur. Odak figür Nazife'nin problemleri toplum yapısında söz sahibi olması ve yöneten konumda bulunması yazarın kurtuluşun, çarenin kadın figürü üzerinden ortaya koyduğunu ifade eder. Kurtuluşun sembolü haline gelen kadınların problemleri çözme becerisi eserinde dış diyalog tekniği ile verilmiştir.

Kadının içinde bulunduğu sosyal çevre hakkında çok fazla bilgiye sahip olması onlara söz hakkı da vermektedir. Kadınların toplumun geçim kaynağını bilmeleri ve toplumun bireylerini etkileyen olaylar hakkında bir görüşe ve tahmine sahip olmaları, toplum hakkında birçok fikir üretebilmeleri demektir. Halka sürekli fayda sağlayan konumlarda oldukları için halkın yönetim dinamiğindedirler. Halkın yönetiminde olmak aileyi yönetmek, geçim sağlamak, yol yapımında üst kesim olarak nitelendirilen mühendisler ve ağalara karşı koymak demektir.

Gelişmişlik düzeyi şehirli kesime ulaşamamış köy yerleşim birimindeki kadın-erkek rolleri üzerindeki görev dağılımına bakıldığında yazarın kadını hep etken durumda nitelendirdiği görülür. Bunu akıcı ve duru bir dille yansıtan yazar iş bölümünde köydeki erkeklerin kadınlar kadar iş yapmadığını da dile getirmektedir. Kadın figürünün, Nazife'nin, ortaokulu bitirdikten sonra nakış dersine gitmesi, kadının yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak ve ailesini, çocuklarını geçindirmek için mücadele verdiğini göstermektedir. Toplum erkekleri okula gitmezken Nazife'nin ve kız kardeşinin, arkadaşlarının okula gidiyor olması, kadın figürünün eğitime verdiği önemi de gösterir. Bu şekilde kadının kendini geliştirmek amacıyla yollar izlediği gösterilir.

Köyde kadın nüfusu erkeklere oranla azdır. Yazar kadın nüfusunun az olduğunu, köydeki sosyal çevrede, köy şenliklerinde kadınların fazla bulunmadığını belirterek göstermiştir. Yazar az

popülasyona sahip kadını “her işi başaran” rolüyle işlemiştir. Kadının nüfusu az olmasına rağmen etkisi fazladır. Halkın ağalarla olan mücadelesinde Nazife, Çiçek ve Ümmiye protesto ederek köy erkekleri Şaduman, Harun ve Akif ise kahvede oturarak rol almıştır. Bu sebeple erkek bir iş yapmasa da kadın pes etmemektedir ve köy halkına yön verilmesinde, halkı yönlendirecek kararlardaki görev dağılımında kadın başrolüdür.

Yapıtta erkekler ya “Hurşit Ağa” gibi kaçakçılık yapmaktadır ya da Nazife’nin ağabeyi Harun gibi denizcilikle uğraşmaktadır. Fakat Nazife, hem ev işi yapmakta, dikiş dikmekte hem de tarla sürmekte, hayvan otlatmaktadır. Kadının daha fazla iş yapıyor olması erkeğin kendine vakit ayırma isteği ya da ataerkil toplumun getirdiği kurallar sonucunda oluşmuş değildir. Kadın içinde bulunduğu toplumun lideri ve özgür olanıdır. Kadının fazla iş yapıyor olması erkeklerden daha girişken ve aktif olmasıyla ilişkilendirilir.

Akpelit’e tarlaları yıkıp yol yapmak için gelen mühendisler Cengiz Topkaç ve Güngör Şenyurt’tur. Hurşit Ağa ortaklığında gelen mühendislerin amacı, halkın durumunu düşünmeden, doğayı, doğal yapılanmayı ve köyü harap ederek yol yapmaktır. Mühendislerin haberini ilk alan Nazife’dir. Köy için önemli bir gelişmenin ilk öğrenenin bir kadın figür olması köyde kadının önemini ortaya koymaktadır. Kadın doğru ve tutarlı kararlar verebilmektedir. Kadının tutarlı oluşu yazarın kullandığı keskin, tartışmaya açık olmayan sözcük seçimleriyle belirtilir. *“Bakışlarından belli oluyordu inanarak konuştuğu. İnanç tüm bakışlarda parlamaya başlamıştı ve hepsi Nazife’nin sözünü yinelediler: Sökemezsiniz bizi!”* (İlgaz, 143) Ayrıca gelişmiş kentlerden ayrı olan Akpelit köyünde, şehirle ilişkisi olanın da kadın olması, kadının şehir-köy farkının, yol yapımını sadece şehirli mühendislerle kazanç getireceğinin farkında olduğunu da gösterir.

Kadınlar toplanarak aralarında istemsiz bir dayanışma kurarak aralarında en doğru kararı vermektedirler. Kadınların birlik içerisinde hareket etmesi kadınların her konuda fikri olup, çalışır halde olduğunu gösterir. Yapıtta sürekli tekrarlanan “kadın isminden sonra yaptığı iş”

şeklinde kurgulanan cümleler kadının birlik içinde çalıştığını açıklar. Yapıtta kadınların erkek egemenliği altında kalmadan sürekli doğru kararlar vermesi kullanılan sözcüklerin emir kipi almasıyla işlenmiştir. Dilin resmiyeti ve kesinliği kadınların gerçekleştirdiği işler konusunda- aile içi duygusal dengeleri sağlamak, aileyi geçindirmek, sosyal çevreleri adına yol yapımı konusunda kararlar vermek gibi- ne kadar ciddi olduklarını göstermiştir. Köye inşaat aletleri girmeye başlayınca kadınlar işin ciddiyetini anlarlar ve mühendislerle ciddi bir konuşma yapma kararı alırlar. Ancak bu konuşma diyaloglardan önce fiziksel bir eyleme dönüşmüştür. Nazife, mühendislerle karşı direnerek kadının varlığını, gücünü hissettirir. Buldozerlerin önüne çıkmasıyla, bedensel olarak da yapıma karşı koyar. Kadınların varlığı ile mühendis Cengiz ve Güngör'e boyun eğmedikleri görülmüştür.

“Biz kadınların, ne düşündüğüne kimse önem vermiyor köyümüzde!” dedi Nazife. Güldü Akif Karaman: “Varsın önem vermesinler,” dedi. “Siz kendinizi zorla dinletiyorsunuz. Kayadibi’nde, dozerleri bile durdurdunuz!” “Bizim köyden... Topraklarımızın üstünden dozerleri geçirtmemek için sözleştik!” “Şaşırmıştı Akif... Önce kendisinden utanmıştı. Doğru buldukları bir konuda nasıl da direniyorlardır! Bu inançları ile savaşmaya hazırdılar.” (İlgaz, 238).

Nazife'nin yol yapılmasına karşı gelmesi ve bu durumun onu endişelendirmesi, iç diyalog ve dış diyalog tekniği ile anlatılmıştır. Nazife ile olayların birinci tekil kişi tarafından anlatılması yazarın kurguda kadının ana ses, yönetici olduğunu ifade eder. Yol yapımı konusuna karşı çıkanın Nazife olması, kadının halkın temsilcisi haline gelmesi demektir. Bunun sebebi ise yine kadının aktif konumda olmasıdır.

II. I. KADININ DOĞA VE TOPLUM İLE MÜCADELESİ

Nazife, halk adına zararlı olacak eylemlere karşı gelir. Bunu da yazar, kadın figürünün sahip olduğu bağışlayıcı, merhametli yönleri istedikleri zaman törpüleyebilen yetileriyle ortaya

koyar. Olayların sonucunda mühendislerin Akpelit köyüne girerek yol yapmasıyla yapıtın leitmotivlerinden biri olan “doğaya” saldırı görülür. Doğa kavramı hem doğal yaşamı, Karadeniz ormanlarını hem de köy halkının özünü, benliğini nitelendirilmektedir.

Yazar okuyucuya kadının doğa koşulları ile mücadelesinin de olduğunu yol yapımına karşı gelmesiyle ortaya koymuştur. Nazife, Karadeniz’in doğa koşullarına karşı mücadele vermektedir. Ağabeyinin bir bahriye askeri olması nedeniyle denizde can alıcı rüzgârın, Yıldız Karayel rüzgârının oluşup gemidekilere hayati tehlike yaratması üzerine yaşadığı korku, tarlalarına sel basma riski ya da fırtına tehlikesi doğanın Nazife’ye ve diğer kadınlara oluşturduğu bir sosyal yaşantı engelidir.

Doğa koşulları ile mücadele yaşamı tamamen etkiler. Kadın hayatı doğaya ve onun risklerine bağlar, doğa yeni mücadele konusu doğurur. Burada kadının duygu durumu ve iç monolog tekniği ile açıklanan düşünceleri kadının kendinden çok ailesini, onların canını düşündüğünü gösterir. Aile düzeninin bozulması, ekonomik yönden gelişme sağlayamamaları, Nazife ve ailesinin duygu durumu hep doğaya bağlıdır. Kadın doğa ile mücadelesini yenmelidir çünkü yöneten kadındır. Yapıtta kullanılan hava durumu bildirilerinde, Karadeniz Bölgesi ağzına özgü yağmur isimleri görülmektedir. Bu terimleri hep kadınlar kullanır ve ardında sürekli Allah’ın korumasına ihtiyaç duyduklarını dile getiren ifadelere yer verirler.

Kadının inançlarıyla da aile düzenini korudukları görülmektedir. Bu özelliklerden yola çıkılarak kadının anaç yapıda kurgulandığı görülür. Yapısı gereğince de doğanın bireylere karşı olan olumsuz etkileriyle mücadelede bulunur. “*Ayağın karada olursa göynüm daha rahat olacak. Karada ol da ne işe girersen gir!*” (Ilgaz, 47) Yapıtta kadının koruyucu, mücadelecisi, fedakâr olduğu, kadının karşısındakilerle dış diyaloglarında süslü ve dini kelimelerle açıklanmıştır.

Odak figür Nazife'nin, duygu durumu kadının verdiği yaşamsal mücadeleyi yansıtmaktadır. Nazife'nin psikolojik analizi ve duygusal bağlamdaki hareketleri içerisinde bulunduğu uzam bölgenin iklim koşullarıyla belirtilmiştir. Karadeniz Bölgesinde görülen iklim şekilleri ve hava durumu ya çok sert, gemileri ve motorları yıkıcı ya da çok yumuşak, tarlalara zararsız geçmektedir. İklimin orta derecede gözlemlendiği nokta hafif yağmurlu veya rüzgârlı şekilde işlenmemiştir. Kadın figürünün duygu durumu da bu hava koşullarına paraleldir. Kadın ya çok sinirli, asabi ya da sakin, sabırlı ruh halindedir. Yapıtta “dalgaların yükselmesi, fırtına kopması, sel gelmesi” gibi terimlerle açıklanan Karadeniz Bölgesi iklim koşullarının hemen ardından kadın figürünün hiddetlenmiş olduğu görülmektedir. Güneşli bir günde ise Nazife'nin mutlu, yol yapımının engellenmeye başlandığı ve mühendislerle konuşmaya gitmediği günlere örnek verilmektedir. Kadının hal ve hareketleri, duygularını dışa vurumu iklim şekilleriyle paralel haldedir. Kadın her ne kadar yaşam alanının doğa koşullarıyla bir mücadele içerisinde olsa da doğa koşullarının kadının özüne yansıdığı, kadının duygu durumuyla ve ruhsal haliyle görülmektedir.

Odak figür Nazife'nin hayatındaki doğa ve mühendislerle verdiği yaşam mücadelesi aslında toplumdaki bütün kadınların verdiği mücadeledir. Zorlu yaşam koşulları, kadın figürlerinden çok fazla iş, fedakârlık beklemektedir. Yazarın kurduğu kurmaca gerçeklik içerisinde kadınlarda bu zorluklara hazır kurgulanmıştır. Kadınların zorlu koşullara alışmış olması ve hazır olması, zorlukların, yaşanan olaylardaki güçlüklerin kadınlar üzerinden anlatıldığını gösterir.

Yazar, Akpelit köyünü “gardiyanlı hapisane” olarak nitelendirir. Bunun sebebi etkisi zarar verici sonuçlar doğuran doğa koşullarının bölgeyi tamamen sarmış olması ve köylü sınıfının köyde zorla kalmasına sebep yaratan biri olmamasına rağmen köyü terk edememelerindedir.

III. GELENEKSEL VE KÜLTÜREL YAPI İÇİNDE KADIN

Köydeki gelenekler köyün varoluşundan beri toplumun aktarımı haline gelen, değişmeden aktarılmaya çalışılan kültürel kalıntılardır. Yapıdaki kültürel yapıya anaerkil toplum yapısı, Karadeniz ağzı, kadının kıyafetleri ve kadının kurup yürüttüğü aile yapısı örnek verilebilir.

Akpelit köyünde yaşayan halkın geleneksel yapısında erkek egemenliği bulunmamaktadır. Geleneksel Türk romanlarında bulunan, erkeklerin egemen, önde olduğu toplum içerisinde yaşayan kadınlar bu romanda kurgulanmamıştır. Kadınlar her daim kendi sözlerini halk tarafından onaylanmasını istemektedirler. Yazar Nazife figürünü kurgularken seçtiği sözcük türleriyle, dış diyalog tekniği ile aktarılan cümlelerle “*Böyle bir kızın kocası olmak güzel bir şeydi.*” (Ilgaz, 302) baskın ve kusursuz bir karakter olduğunu göstermektedir. Nazife, toplum üzerinde kendi düşüncelerini ve doğru gördüğü eylemleri uygularken halk arasında kullanılan yaygın dil ile Karadeniz ağzını kullanmaktadır.

Yazarın sözcük seçimlerinde Karadeniz kültürüne uygun sözcükleri, kullanılan dua ve duygu durumunu belirten sözcükleri kadınların erkeklere oranla daha fazla kullandığı görülür.

“Bir fırtınanın hemen çıkacağına işaretidir. Daha çok karayelin patlayacağı anlamına gelir ayın harmanlanması. Yıldız rüzgârı da olabilir, karayel de... Ortalaması yıldız karayeldir bunun. Karadeniz’i yayık gibi çalkalar bu rüzgâr. Kaç gemicinin canına kıymıştır, kaç geminin, vapurun! Bizim çocuklara haber vereyim de kazıkların tepelerine birkaç balyoz vursunlar”(Ilgaz, 133)

Yapıtta Yıldız Karayel rüzgârı, gemiciler, rüzgârın denizle birleşerek can alması gibi ifadeler leitmotiv haline gelmiştir. Bu kelimeler doğanın, Karadeniz Bölgesinde bir kültür ögesi oluşturduğunu gösterir. Bu kültüre en alışkın olan kesim yine kadınlardır. Ağabeyi bir bahriye askeri olan ve eskiden denizcilik yapan bir babaya sahip olan Nazife, babası ve ağabeyi göreve gittiklerinde arkalarında bekleyen, acı çeken ve üzülen rolündedir. Kadının duygu durumu,

kültürün içinde yer alan denizcilik ile şekillenmiştir. Nazife ve köydeki diğer kadınların aile algısı hayatta olan bir eş ve çocuklar demektir. Denizcilik, kadının aile yapısının dinamiklerini bozmaktadır. Sebebi denizciliğin kötü yazgıdaki bireylerin yaptığı bir meslek olmasıyla beraber can kaybı riski taşımasıdır. Aile dinamikleri, ailenin bir bireyinin hayatının sona ermesiyle bozulmaktadır. Her ne kadar bir ailede kadın vefat etmedikçe aile tamamen dağılmasa bile, aile harmonisi bozulmaktadır ve aile kavramı anlamını yitirmektedir. Akpelit köyü kadını için ciddi önem taşıyan ailenin bozulması duygu durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Toplumda kadının rolü aile yapısında net biçimde görülür. Köyde aile kavramını devam ettiren, aileyi beraber tutan kişi, kadın figürü ile sembolize edilmiştir. Kadın Karadeniz'in geleneksel aile yapısının orta direğidir, onun sayesinde aile ayakta kalır. Dağlı ailesinde, Nazife ve annesinin olamaması durumu ailenin ekonomik problemler sebebiyle çöküntüye uğramış halde olacağı anlamını taşımaktadır.

“Tavşan! diye ünledi Emriye. Aha, dikenin dibinde! Tüfeğin atlamasıyla bir çift kulak oracığa devriliverdi. Vurdu! Dedi sevinçle. “Ya gebeysel!” dedi anası. Kocasının çift dolaşan kargaya bile tüfek atmayacağını bildiği halde gene de kadınlığından kurtulamamıştı. “Atmaz babam!” dedi “Gebe tavşana kurşun atmaz.” (Ilgaz, 5-6)

Yapıtta Nazife ve annesinin bulunduğu Dağlı ailesinde kadına karşı gösterilen anlayış, fikirlerine saygı duyma ile kadının el üstünde tutulduğu anlaşılmaktadır. Köy erkekleri el üstünde tutma, fikirlerine sahip çıkma gibi alışkanlıkları göstermektedir. Bu özelliği Şaduman Dağlı'nın avcı olmasına rağmen bir dişi özellikle bir gebe bir hayvana zarar vermeyeceği, avlamayacağı örneğinden anlaşılmaktadır.

Toplumunun geçim kaynağını avcılık, denizcilik, tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Yapıtta kas gücü gerektiren hayvancılık, avcılık ve tarımı kadınlar da yapmaktadır. Denizcilik, toplum

içinde şanssız kesimin, “yazgısı kötü olanın” geçim kaynağı haline gelmiştir. Bireye ait toprağın olmayışı Akpelit köylüsünü denizciliğe iter. Doğa koşullarının zorlayıcı noktalarda olması, fırtınanın denizden vazgeçememesi sebebiyle denizcilik hayati tehlike taşımaktadır. Bu yüzden toprak sahibi bireyler ve yazgısı iyi olanlar kadınlardır ve denizcilikle uğraşmazlar. Yapıtta dilde kullanılan kadınların değerini belirten sözcükler, sıfatlar kadınların kültürel yapı içinde önemli olduğunu göstermektedir.

Yapıtta aile yapısı çekirdek aile şeklindedir ve aile üyeleri aynı evde yaşamaktadır. Aile anne, baba ve çocuklardan oluşur, dede ve büyükanne aileden ayrı yaşamaktadır. Aile içi huzur ve mutluluk olduktan sonra bir toplumun en küçük birimi aile olarak toplumca kabul edilmektedir. Mutluluk kavramını da hem maddi hem de manevi unsurlar karşılamaktadır. Maddi yeterlilik sağlandıktan sonraki mutluluklar ekonomik refahın sağlanmasıyla oluşur. Mutluluğa sahip olmak için ailenin her bireyi çalışmaktadır. Manevi yönden elde edilen mutluluk ise aile içerisinde bireylerin birbirlerine karşı besledikleri duyguların dışa vurumu ile gerçekleşmektedir. Duyguların psikolojik tasvirlerle açıklanması sonucunda aile içerisindeki mutluluk belirtilir. Bu mutluluğun elde edilmesini sağlayan kişiler kadınlar olmuştur. Gerektiğinde anne, abla, kardeş olarak görülen kadınlar mutluluğun kaynağıdır. Bu sebeple köy erkekleri, kadınlara saygılıdır. Aile kavramı babanın vefat etmiş olmasıyla devam edebilmektedir ancak kadının, annenin vefat etmesi bir aileyi yıkacak kuvvettir. Annenin değeri, anne vefat ettikten sonra babanın yeni bir evlilik yapmamasıyla ortaya konmuştur. Kadını olumsuzlayan hiçbir sözcüğün kullanılmaması, toplumda kadının yerinin özel, değerli olduğunu gösterir.

Hak, hukuk gibi kavramların temsilcisi ağalardır. Yıllar boyunca ağalarla yönetilmiş olan Akpelit köyünün kültüründe “ağaya hizmet” vardır. Kadınlar ağaya hizmet etmemektedirler çünkü kadınların istedikleri köy düzeni muhtar ile sağlanmaktadır. Muhtar yerine geçen ağalara kadınlar yardım etmemektedir, ağalarda kadınlardan bir yardım beklememektedir. Hurşit Ağa

ve yardımcıları dikiş, nakış sergileri, kendi adamları ile düzenledikleri yemekler, toplantılar ile köye yeni adetler katmaya başlamıştır. Nazife, ağanın düzeninin halkı sömürmekten geçtiğinin farkındadır ve buna karşı koymaya çabalar, bunu kadın dayanışması ile yapmayı hedefler. Nazife'nin konuşmalarıyla, ağaların halkı sömürdüklerini ifade eder. Bununla beraber Hurşit Ağa'yı mizahi ve açıklayıcı bir dille sunar. Halkın eski, ağasız kültüre dönmesi için çabalar. Yazarın Nazife'yi kurgulayış biçimi tartışmacı anlatım şekliyle değildir, halkın onu olabildiğince tez anlamasını sağlamaya odaklı, sade bir dille kurgulamıştır. Nazife'nin yol yapımı için ağalarla beraber gelen mühendislerle konuşmasında yol yapımından yakındığını sert bir şekilde dile getirir. *“Yolun böylesi olmaz olsun, tarla toprak elden gittikten sonra!”* (Ilgaz, 67) Ağalar tarafından etkilenmiş olan halkın gerçekleri anlayacağı şekilde, sade bir dil ile yol yapımının yanlışlığından bahseder. Halk, kadının her lafının ardında bir doğruluk payının olduğunu farkındadır. Nazife, ağalara karşı koyduğu durumda bile çevresindekiler tarafından dinlenir, hatta ona destek çıkarlar.

Nazife ve diğer kadınların giyim tarzı da kadının toplum içerisindeki yapısını yansıtır. Kadınların giyim tarzları yaşadıkları bölgeye aittir. Nazife ve arkadaşlarının kıyafet seçimleri sıfatlarla belirtilmiştir, bu sıfatlar “sarı yazmalı, uzun kuşaklı” şeklindedir. Bu da yazarın kadınlarının yöreye uygun giyindiği, yörenin ve kültürlerinin gerektirdiği biçimde yaşadığını ortaya koyar. Kıyafet seçimleriyle kadınların kültürüne sahip çıktıkları anlaşılmaktadır.

Akpelit köyü Aşağı ve Yukarı Akpelit olmak üzere ikiye ayrılır. Aşağı Akpelit'ten gelen kadınların giyinişi Yukarı Akpelitlilerden daha farklıdır.

“Tüm kızlar sarı yazmalı, önlüklü, kırmızı paçaklı olacaklardı. İçlerine giyecekleri entariyi istedikleri renk seçebilirlerdi. Yalnız kırmızılı lacivertli önlük bellerinde olacaktı. Önlükler hep birdi; ama bağlayışlar değişecekti kuşkusuz. Kimi kısa saracaktı, kimi uzun... Kimi yandan, kimi geriden... Bu sarı yazma geleneğine yukarı köylüler daha çok bağlıdır.” (Ilgaz, 316)

Yazar tarafından kadınlar arasındaki bölgesel farklılık giyim tarzıyla ortaya konulsa da, Aşağı Akpelit de Yukarı Akpelit de yöresine sadıktır. Ayrıca kadınların geleneksel köy kıyafetleri iklim nedeniyle sıcak tutma amaçlı üst üste giyilen kıyafetlerden, yenisi alınmayan şalvarlardan, renkli kuşaklardan oluşmaktadır. Bu da kadınların sahip oldukları eşyaları iyi muhafaza edebildiklerini, önemsediklerini göstermektedir. Zaten kadın yeni bir kıyafet alma isteğinde değildir, kıyafetleri kendi eliyle örer, diker. Bu şekilde kadın aynı zamanda üretendir ve çalışan konumunda olduğu da görülmektedir. Kadın kıyafetleri ile aile yaşantısında olanları da sembolize eder. İyi giyinen, görünüşüne önem veren kadınların ailesinde de problem olmadığı görülür. Her ne kadar köy kadınlarının bakım anlayışı sadece saç taramak olsa bile kendine önem veren kadının ailevi yaşantısı da olumlu yönde ilerlemektedir. Kadının kendine beslediği sevgi, bol renkli, desenli kıyafetleri seçmeleri direkt olarak aileleriyle orantılıdır.

IV. AİLE VE EVLİLİK OLGUSU İÇİNDE KADIN

Yapıtta kadın figürü evlilik içerisinde kişiliğiyle ve davranışlarıyla ön plana çıkmaktadır. Yazar kadın figürünü özgürlüğüne düşkün, birine bağlı kalmayı sevmeyen yapıya sahip şekilde kurgulamıştır. Kadınların bu yönde kurgulanmış kişilikleri esere Nazife'yle evlenmek isteyen Makinist Hayri'nin gemi kazası ile pekiştirilmiştir. Hayri deniz motorculuğu ve makinistlik yapan, zeki, evine sadık biridir ancak Nazife onu sevmemektedir. Hayri denizde Yıldız Karayel rüzgârına yakalandıktan sonra ölür. Nazife, “yazgısı kötü” kurgulanmış Hayri'yi öldükten sonra zihninden atar. “*Gemicinin iyisini deniz alır kendine*” (Ilgaz, 282) Ölüm gibi radikal bir olay gerçekleşmesine rağmen Nazife ne Hayri'ye ne de yaşadığı duruma bağlı kalır. Kadın duygu durumunu ve psikolojisini olumsuz etkileyecek olaylar yaşadığında o olaya bağlı kalmadan hayatını sürdürebilir. Nazife, Hayri'nin ölmüş olmasını abartısız, açık bir dille öne sürer ve kadın figürünün ölümü yaşamın bir gerçeği olacak inançla karşıladığını, zorluklara göğüs germeyi öğrendiğini gösterir.

Nazife düşünsel düzlemde kusursuz bir kızıdır ve bu fiziksel görünüşü içinde kabul görmüştür, hem aklı hem de dış görünüşündeki çekicilik ile köydeki erkeklerin dikkatini çekmektedir. Bu Nazife için kullanılan sıfatlardan anlaşılmalıdır. *“Saçları güneş vurdu mu daha da sararıyor, yüzünün güzel pembeliğinde yansımalar yapıyordu.”* (Ilgaz, 9) Köyde Nazife ile evlenmek bir onur meselesidir. Yapıt boyunca Nazife ile evlenmek, tanışmak isteyen birçok delikanlı olmuştur. Bunlardan biri de Hurşit Ağa'nın oğlu Akif'tir. Köyün zenginlerinden olan Hurşit Ağa ve ailesi, köyde her istediğini elde etmektedir. Köyün en güzel kızını oğluna almak da Hurşit Ağa'ya yeni bir hedef olmuştur. Hurşit Ağa, Dağlı ailesine sürekli baskı yaparak para, toprak teklif etmektedir. Nazife için çok yüklü bir başlık parası vermeyi de dile getirmiştir. Bu yazarın Hurşit Ağa üzerinden kullandığı otoriter, baskıcı dille görülmektedir. Dağlı ailesi ve Nazife Hurşit'in oğlu Akif'i sevmediği için bu duruma karşı koyabilmiştir.

Yapıtta işleyen süreçte Nazife, onu seven Selim ile evlenmek istediğine karar verir. Nazife'nin ailesi özellikle babası şaduman kızının evlenmek istediği erkeği seçmesini normal karşılar. Burada yazar kadın figürünün, Nazife'nin zgr olduğunu, Nazife'nin ailesi tarafından da zgr kabul edildiğini gösterir. Nazife'nin g, kuvvet, itibar ve para sahibi olan bir ağa oğlunu reddetmesi kadın figürünün yaşamını sürdürmek için bir erkeğe bağlı olmadığının göstermektedir. Yazar para, mal, mülk ile mutlu olunmayacağı zihniyetine sahip, kendi istekleri ve hedefleri peşinden koşan bir kadın figürü kurgulanmıştır. Kadının kurgulanma şekli kadınının güçlü, mert olduğunu niteleyen sözcüklerle gösterilmiştir. Yazar kurguda, köyde sadece zengin olduğu için bir erkekle evlenen kadınların mutsuz evliliklerinden ve özgürlüğü kısıtlanmış olanlardan da bahsetmektedir. Bu, Nazife'nin ve evlenme yaşındaki diğer kadın figürlerinin diğer kadınların tecrübelerinden ders çıkartarak hayatlarını şekillendirdiklerini gösterir.

Nazife, Selim ile evlenmek istediğini kendi annesine söyler. Selim ise halası Saliha Hanım'a söyler. *“Eğer yeğeniniz, hala beni istiyorsa evet demeye geldim!”* (Ilgaz, 348) Yazar Nazife'nin

Selim ile evlenme isteğini Selim'in halasına dile getirmesiyle kadının aile kurmada öncü olduğunu gösterir. Yazar Hurşit Ağa'nın ve Şaduman'ın planladığı evliliğin gerçekleşmediğini, Selim'in halasının ve Nazife'nin planladığı evliliğin gerçekleştiğini kurgulamasıyla kadının evlilik olgusunda rehber olduğunu göstermiştir. Yazar, kadının duygu durumunu, düşünceleri ve hareketleri gibi hür ve korkusuz kurgulamıştır. Bu sebeple Nazife Selim'in halasının evine gitmekten ve Selim ile evlenmek istediğini dile getirmekten korkmaz, çekinmez tıpkı düşüncelerini ifade ederken çekinmediği gibi cesurdur. Kadın bir kadının yanında tedirgin olmadığı bir atmosferdeymiş gibi kurgulanmıştır bu sebeple ciddi ve büyük kararlarda bir kadının bir diğer kadınla iletişime geçtiği görülür.

Evlilik iki bireyin hayatlarını, duygularını, gelirlerini ve düşüncelerini birleştirdiği yaşama şeklidir. Köyde en ön planda görülen evli çift Nazife'nin annesi Ümmiye ve babası Şaduman'ın evliliğidir. Şaduman da Ümmiye de birbirlerine saygılıdır. Özellikle Şaduman karısının düşüncelerini her koşulda önemser ve köyde karısının sesini duyurmak, düşüncelerini yaymak için çaba harcar. Şaduman'ın karısına karşı her cümlede nazik bir dil kullanması kadının toplumda erkek tarafından önemsendiğini açıklar. Kadının da erkeğin de ekonomik kazançları, eve getirdikleri para eş değerdedir. Kadın dikiş dikerek ve tarımla uğraşarak, erkeğin kazandığı parayı kazanmaktadır. Bu şekilde kadının aile gelirin ortak olduğu görülür.

Bu iki olayın sonucunda kadın figürünün evlilik konusunda özgür ve sözcük seçimleriyle kendi arzularını gerçekleştirmekten vazgeçmediği görülmektedir.

V. SONUÇ

Rıfat Ilgaz'ın "Yıldız Karayel" adlı romanında kadın figürünün hem duygusal bağlamda güçlü olduğu hem de erkeklerin sahip olduğu sorumlulukları yerine getirdiği görülmüştür. Kadın figürünün bu ilişkilendirmeye güçlü, yönetici ve zorlu hayat koşullarına karşı duruşu belli bir nitelik kazanmıştır. Akpelit köyünde cinsiyet ayrımının açıkça görülmesiyle kadına ait olan iş

bölümlerinin ayrımı tespit edilmiştir. Erkek figürü aile kurma, evi geçindirme, çalışma ve egemen olma kavramları ile bağdaştırılmaktadır. Buna karşın kadın figürleri ise –erkeklerin sorumluluklarını gerçekleştirmenin yanı sıra- daha çok duygusal bağlamdaki işlerin -çocuk bakma, ev işleri ile uğraşma, dikiş dikme, çocuklarının ihtiyaçlarını gidermek gibi- başında olduğu anlaşılmıştır.

Yapıtta erkek egemenliği olmayan toplumda, bireylerin haklarının egemen güçler tarafından elinden alındığı, doğa ile yaşamsal mücadele içerisinde olan, tarımla geçinmeye çalışan köylülerin yetersiz kıyı toprakları üzerinde çaba harcaması ve türlü zorlukları göğüsleyerek yaşam savaşı vermesinin kadın figürünün üzerinden yansıtıldığı görülmüştür. Kadın figürünün toplumun kurtarıcısı niteliğindeki özellikleri ana karakter Nazife figürü üzerinden değerlendirilmiştir. Nazife tarafından açıklanan kadının toplumdaki yeri “Kadının Yaşam Mücadelesi, Geleneksel ve Kültürel Yapı İçinde Kadın, Evlilik ve Aile Olgusu İçinde Kadın” başlıkları altında incelenmiştir.

Yapıtta kurgulanan kadın figürünün -Nazife'nin- üzerinden sahip olduğu sorgulayıcı ve özgür kimliğiyle toplumda verdiği mücadele ortaya konmuştur.

Kadın figürünün, Nazife'nin, leitmotivler ve imgelerle açıklanan doğa ve toplum mücadelesinde Karadeniz yöresine uygun sözcüklerle ve doğayı tanımlayacak sıfatlarla doğaya karşı verdiği direnişi ve kadının doğa kadar güçlü ve sert olduğu tespit edilmiştir. Kadının köy halkının yaşamını belirleyen bir unsurla mücadele içerisinde olması kadının üstünlüğünün belirlenmesinde yardımcı olmuştur.

Yapıtta kurgulanan aile yapısı ile kadın figürünün aile dinamiğini oluşturmada en büyük role sahip olduğu görülmüştür. Yapıtta erkek figürün, baba Şaduman'ın ya da Harun'un bulunmadığı bir ailenin oluşabileceği, devamlılığını sağlayacağı ancak kadının, anne Ümmiye'nin ya da odak figür Nazife'nin, olmadığı bir ailenin eksik olacağı anlaşılmaktadır.

Köy halkının hayatlarındaki her işi doğa unsurlarına göre ve buldukları uzamın iklime göre yaptığı görülmüştür. İklimin sürekli Karadeniz Bölgesi'ni etkileyen bir unsur olduğu tespit edilmiş ve iklimin kadın figürlerin duygu durumu ve hareketleri ile birleştirilmesiyle, kadının uzam içerisinde var olduğu anlaşılmıştır. Kadının toplum üzerinde Karadeniz iklimi gibi etkili olduğu, etkisini göstermese de her zaman var olduğu saptanmıştır.

Yazarın odak figür Nazife'yi toplumda güçlü, üreten, yöneten ve toplumun geleneksel yapısının varlığını sürdüren olarak işlediği ortaya konmuştur. Kadınsız Akpelit köy halkının her mücadeleyi kaybedebilecek bir yapıya sahip olduğu çıkarımı yapılmıştır. Bu yüzden Yıldız Karayel adlı yapıtta kadın figürünün toplumun hakları, direnişi, düzeni ve yöresel yapısına önemli bir rolü olduğu ifade edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Biryol Uğur. *"Karardı Karadeniz"*. İletişim, 2012.
- Gülendam Ramazan. *Türkiyede Kadın Olmak: Cumhuriyet Devri Türk Romanında Kadın kimliği, 1960-1980*. Kesit Yayınları, 2015
- Ilgaz, Rıfat. Yıldız Karayel. Çınar Yayınları, 2016
- Yaşar, Hüseyin. "Rıfat Ilgaz'ın 'Yıldız Karayel' Romanının Politik Türü İçindeki Yeri." "Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.